

Verslag van het gesprek met de heer J. Vuyk te Nieuwerkerk a/d Ussel, gehouden op 9 juni 2008 door Cees Cevaal en Marianne Bazen.

De heer Vuyk is in 1940 op Klein Hitland geboren. Zijn grootvader (van vaders kant) werkte en woonde daar ook al. Zijn vader is ook op de steenplaats gaan werken en is later met zijn gezin in het huisje van zijn ouders blijven wonen. Zijn moeder kwam niet van Klein Hitland. Hij had ook familie buiten Klein Hitland. Zo is een familielid van vaders kant nog locoburgemeester geweest.

Klein Hitland was echt een gemeenschap. Er werd ook huwelijken gesloten tussen bewoners. Je moest immers hard werken en had niet veel gelegenheid en energie om uit te gaan en daarbij een mogelijke partner te ontmoeten.

De heer Mijnlief was geen geliefd man. Hij was een soort koning van Hitland. Mensen bogen voor hem. De bewoners van de steenplaats kwamen nooit in de villa, hoogstens om er werk te doen. Er was een grote afstand tussen de familie en de bewoners. Het personeel werd nooit uitgenodigd.

Als je ziek was wilde men dat je zo snel mogelijk weer aan het werk ging. Er werd niets voor zieken gedaan en ook bij andere nare gebeurtenissen werd er geen belangstelling getoond. De huisjes werden wel gerepareerd. Dat gebeurde bijvoorbeeld met de vloer waar grootvader doorheen zakte. Helaas is opa aan het hierbij opgelopen letsel overleden.

Op het laatst woonde alleen de oude weduwe in de villa, met werksters en een keukenmeid.. De directeur was toen een neef die in Hillegersberg woonde. Daarna is haar zoon, die eerst directeur bij de spoorwegen was, directeur geworden. Die heeft ook heel kort in de villa gewoond.

Er was geen rangorde tussen de mensen van Hitland. De stokers hadden wel een uitzonderingspositie, maar zij kwamen niet van Hitland.

Als er wat gebeurde was er saamhorigheid en men was er voor elkaar als het nodig was.

Er waren op Klein Hitland 20 huisjes bewoond. De gezinnen waren meestal vrij groot. Er zullen tussen de 80 en 100 mensen gewoond hebben.

Rond 1950 kwam er instroom van buiten, vooral uit Drenthe. Er was toen, zoals de heer Vuyk het noemt, een tekort aan slaven. Enkele families waren: Bruinenberg, Vaartjes, Schrage.

Die hebben niet allemaal op Hitland gewoond.

Het was wel even wennen. Je kwam opeens in contact met mensen die een vreemd dialect spraken.

Toch ging het goed onderling. Er waren geen problemen tussen de verschillende groepen. Naast mensen van Klein Hitland en van andere plekken in Nieuwerkerk werkten er ook mensen uit Ouderkerk, vooral van de Lage weg, en uit Krimpen en Capelle en uit Rotterdam (zo rond 1960).

De mensen uit de Krimpenerwaard kwamen met het Veerpontje bij Het Bonte Varken.

Er was geen winkeltje op Hitland, maar aan de overkant bij het Bonte Varken was een winkeltje waar veel mensen hun boodschappen deden. Men ging dan met het pontje over, maar men deed ook wel boodschappen hier op het dorp bij Pings (?). De melkboer en de groenteboer kwamen langs.

Veel mensen slachtten een varkentje. De vader van de heer Vuyk heeft dat voor de oorlog ook gedaan, maar daarna niet meer.

De heer Vuyk is op veertienjarige leeftijd ook op de steenplaats gaan werken. Hij heeft daar allerlei verschillende werkzaamheden gedaan. Hij begon als hittenjongen. Je moest dan me een paard de stenen van de pers naar de plaatsen rijden. Later ging hij weer iets anders doen. 's Winters werden er matten gemaakt en werden de ovens leeg gemaakt en verder deed men alle voorkomende werkzaamheden.

Als hittenjongen maakte je lange dagen. Je begon 's morgens om kwart voor zes. Er waren drie pauzes op een dag: om negen uur een kwartier, tussen de middag een half uur en om drie uur weer een kwartier. Om half zes was het werk voor de anderen afgelopen. Dan moest je het paard nog verzorgen en nog helpen met vormen spoelen en dan was je om een uur of zes klaar.

Het riet voor de matten kwam uit de Biesbosch. Die matten waren zowel voor gebruik op de steenplaats als voor de handel, b.v. Voor België of de Verenigde Staten.

De heer Vuyk heeft 1 x meegemaakt dat er verzet was op het werk. Men is toen allemaal gaan zitten. Dat is zo rond 1955 geweest.

Hij weet niet of er mensen lid waren van een vakbond. Zelf was hij toen geen lid, en zijn vader ook niet.

De onderbaas verdeelde het werk. Hij lette erop dat iedereen aan het werk bleef, maar hij joeg de mensen niet op.

Op 14jarige leeftijd verdiende hij zo'n f1.14,95. Op vrijdagavond werd het loon uitbetaald op het kantoortje van de onderbaas. Je kreeg een loonzakje met een loonstrookje erbij.

De heer Vuyk heeft 8 jaar op de steenfabriek gewerkt. Tussendoor ook nog militaire dienst.

Twee jaar voor de sluiting van de fabriek is hij er weggegaan.

Een paar jaar voor de sluiting was er al verloop onder het personeel. Men zag het einde aankomen, want er werden steeds minder stenen verkocht. Er was geen vraag meer naar, omdat ze te klein en waarschijnlijk ook te duur waren.

In de tweede helft van de vijftiger jaren kwam er een nieuwe onderbaas die enkele modernisering doorvoerde. Zo gingen de paarden eruit en kwamen er trekkertjes. Voor een jonge jongen was het leuk om met die trekkertjes te rijden.

Die onderbaas was Klaas Nieuwendijk die van Goeree-Overflakkee kwam.

Het werk op de steenfabriek was zwaar, te vergelijken met de bouw in die tijd. Vooral het sjouwen van de vormen met de natte klei was zwaar.

Er kwamen vaak verwondingen aan de handen voor. De mensen maakten zelf van autobanden een soort handbeschermers om de hete stenen aan te pakken. Vanuit het bedrijf werd er niet voor bescherming gezorgd. Het werk met de paarden was soms wel gevaarlijk, bijvoorbeeld als er een op hol sloeg.

Verder kwamen er geen ongelukken voor op het werk.

Dr. Hage was de huisarts voor veel bewoners van Klein Hitland, maar voor de oorlog, toen dokter Hage net begon, kwam dokter Born uit Capelle a/d IJssel ook wel, o.a. bij de grootouders van de heer Vuyk.

De huisjes op Klein Hitland bestonden uit een woonkamertje met een bedstee, een keukentje, een portaaltje en een zolder. In het gezin Vuyk sliepen de ouders beneden in de bedstee en de vier kinderen en een oma en een oom op zolder.

Buiten waren een vrouwen- en een mannen wc die door alle gezinnen werden gebruikt.

De ton van de wc werd geleegd door een werknemer van de fabriek, die vervolgens de mest uitreed over het land.

De heer Vuyk ging naar de christelijke school op de 's Gravenweg, bij meester Frederikse. Er waren ook kinderen die naar de openbare school bij meester Kinkelenberg (?) gingen.

Het leven voor een kind was heel goed op Hitland. Je kon er heerlijk spelen. Daar heeft de heer Vuyk alleen maar goede herinneringen aan.

Zijn moeder heeft nooit op de steenplaats gewerkt. Hij heeft nog wel meegemaakt dat er vrouwen werkten, maar dat was toen al niet zo algemeen meer.

De meeste mensen die kerkten gingen naar de oude kerk in het dorp. Lopend, eerst 's ochtends, 's middags bleef je binnen, want je mocht niet buiten spelen, en 's avonds ging je dan weer naar de kerk. Tot zijn 16e deed hr. Vuyk dat ook.

Zijn ouders hadden een groentetuin, waar o.a. aardappelen op verbouwd werden. De grond werd gehuurd van Mijnlieff. Voor de oorlog hielden zijn ouders ook kippen, maar die zijn in de oorlog opgegeten en daarna zijn er geen nieuwe kippen meer gekomen.

De oorlog heeft wel indruk op de Hitlanders gemaakt. Er kwamen veel Duitsers

militairen over de dijk, die toen nog een grasdijk was, richting Capelle en Rotterdam. Als een werknemer van de steenplaats overleed, kon zijn weduwe soms wel in het huisje blijven wonen. Het hing ervan of men het huisje nodig had, en ook wel van wat voor werk die man op de fabriek had gedaan.

Er waren geen ontspanningsmogelijkheden op Klein Hitland. Daarvoor moest je naar het dorp. De mensen van Klein Hitland voelden zich wel enigszins buitengesloten. Op de 's Gravenweg woonden vooral boeren en die keken neer op de mensen van de Plaats. Daarbij speelde de strijd protestanten vs. Katholieken ook een rol: op de 's Gravenweg woonden nogal wat grote katholieke families. De bewoners van Hitland waren vooral protestant en er waren ook niet-kerkelijke families, maar geen katholieken.

De heer Vuyk kan niet zeggen of hij toen tevreden was met het leven op Klein Hitland. Toen hij daar woonde wist hij niet beter. Nadat hij in militaire dienst was geweest was dat niet anders. Toen hij van de steenfabriek is weggegaan, is hij bij Van Arnhem Beton gaan werken. Het gezin Vuyk is zo'n jaar voor de sluiting van de fabriek in de Julianastraat op nr. 29 gaan wonen. In die buurt zijn meer gezinnen gaan wonen. Dat waren toen best luxe huizen: met drie slaapkamers, een eigen wc en een lavet.

Als positieve herinnering heeft hij vooral het spelen als kind, en als negatieve herinneringen de huisjes en de houding van de baas.

De heer Vuyk heeft weinig vertrouwen in het opknappen van de ovens en vindt het jammer dat er niet meteen na de sluiting van de fabriek een oven is opgeknapt en draaiende is gehouden als attractie.

Zoals het nu is, met al die bomen die overal doorheen groeien, kan het net zo goed tegen de vlakte gegooid worden.